

Instytut Biologii UMCS
Zakład Botaniki Ogólnej

ZOFIA FLISIŃSKA, BOGUSŁAW SAŁATA

Nowe stanowiska interesujących grzybów
wielkoowocnikowych (*macromycetes*)
w południowo-wschodniej Polsce

New localities of interesting *macromycetes* in the South-East Poland

WSTĘP

W ostatnich latach (1991–1997) prowadzono badania nad występowaniem grzybów wielkoowocnikowych (*macromycetes*) w różnych regionach południowo-wschodniej Polski. Zebrano bogate materiały zielnikowe, które w miarę opracowywania będą sukcesywnie publikowane. W artykule tym podano nowe stanowiska 72 gatunków, które występują stosunkowo rzadko na obszarze naszego kraju, a wiele z nich zalicza się do wymierających i narażonych na wymarcie (8).

Z wymienionych w wykazie grzybów na szczególną uwagę zasługują m.in.: *Albatrellus ovinus* (Schaeff.: Fr.) Kotl. et Pouz., *Amanita crocea* (Quél.) Sing., *Cortinarius bolaris* (Pers.: Fr.) Fr., *Gyrodon lividus* (Bull.: Fr.) Sacc., *Hydnellum concrescens* (Pers. ex Schw.) Banker, *Ramaria sanguinea* (Pers.) Quél., *Steccherinum fimbriatum* (Pers.: Fr.) J. Erikss. i inne, zestawione w tab. 1. Gatunki te nie były dotychczas notowane z makroregionu środkowo-wschodniej Polski lub zebrane zostały ponownie po kilkudziesięciu latach. Okazy na niektórych stanowiskach zbierali także studenci biologii, wykonujący prace magisterskie.

Nomenklaturę większości gatunków przyjęto z Breitenbacha i Kränzlina (1–4), a także z opracowań Jülich (6) i Mosera (7). Układ systematyczny dostosowano do opracowania Gumińskiej i Wojewody (5). Okazy zamieszczonych w wykazie grzybów znajdują się w zielniku Zakładu Botaniki Ogólnej UMCS (LBLM).

Przyjęto następujące skróty:

E — wymierające

I — o nieokreślonym zagrożeniu

J. — Jezioro

k. — koło

K. Sand. — Kotlina Sandomierska

leśn. — leśnictwo

oddz. — oddział

Podl. — Podlasie

p. rez. — projektowany rezerwat

P. Lub. — Polesie Lubelskie

R — rzadkie

rez. — rezerwat

Rozt. — Rostocze

ul. — ulica

V — narażone

W. Lub. — Wyżyna Lubelska

W. Sand. — Wyżyna Sandomierska

IV–XI — miesiące, w których grzyb owocował

WYKAZ GATUNKÓW I ICH STANOWISK

Ascomycetes

Pezizales

Leptopodia atra (König: Fr.) Boud. — na odsłoniętej ziemi: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), przy śródleśnej drodze; IX. **V**.

Helotiales

Bulgaria inquinans Fr. — na kłodzie buka i uschniętej gałęzi dębu: Jadachy, w lesie sosnowym i p. rez. Łęka, w olsie z *Fagus* (K. Sand.); IX–XI. **R**.

Sclerotinia tuberosa (Hedw.: Fr.) Fuc k. — gromadnie wśród kęp *Anemone* i *Ficaria*: leśn. Stale, oddz. 191 (K. Sand.), w lesie dębowo-grabowym; IV.

Clavicipitales

Cordyceps ophioglossoides (Ehrenb.: Fr.) Link — na owocnikach *Elaphomyces* sp.: leśn. Jadachy, oddz. 252 (K. Sand.), w borze sosnowym; IX. **R**.

Plectascales

Elaphomyces granulatus Fr. — pod ziemią: Zaklików (K. Sand.), w borze sosnowym; IX.

Basidiomycetes
Tremellales

Tremella foliacea Pers.: Fr. — na pniakach drzew liściastych (*Betula*): rez. Lasy Janowskie (K. Sand.), w borze mieszanym oraz Tarnawa Duża (Rozt.), w grądzie; VIII. **I**.

Aphyllorphorales

Albatrellus ovinus (Schaeff.: Fr.) Kotl. et Pouz. — dość licznie, na ziemi: Korytków Duży k. Biłgoraja (K. Sand.), w lesie sosnowym; X. **V**.

Aleurodiscus amorphus (Pers.: Fr.) Schroet. — na gałęziach jodły: Ciosmy k. Biłgoraja, leśn. Jadachy, oddz. 258, rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze, p. rez. Łęka i rez. Szklarnia (K. Sand.), w borach sosnowych z *Abies*; VII-XI.

Fistulina hepatica Schaeff.: Fr. — na pniakach i pniach dębów: las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), Manie k. Międzyrzecza (Podl.) i Stańków k. Chełma (W. Lub.), w lasach mieszanych; VII-IX. **V**.

Grandinia spathulata (Schrad.: Fr.) Jülich — na uschniętej gałęzi dębu: las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), w lesie mieszanym; VIII.

Hericium clathroides (Pallas: Fr.) Pers. — na kłodzie buka: p. rez. Łęka (K. Sand.), w olsie; IX-X. **V**.

H. flagellum (Scop.) Pers. — na pniach i kłodach jodły: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze i Lipa k. Zaklikowa (K. Sand.), w borze sosnowym z *Abies*; X. **V**.

Hydnellum concreescens (Pers. ex Schw.) Banker — wśród ściółki: rez. J. Brudzieniec (P. Lub.) i Podhorce k. Hrubieszowa (W. Lub.), w lasach mieszanych; IX. **E**.

Hydnum rufescens Fr. — wśród iglastej ściółki: rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w grądzie z *Abies*; VIII-X.

Hymenochaete cruenta (Pers.: Fr.) Donk. — na opadłych gałęziach jodły: Ciosmy k. Biłgoraja, p. rez. Łęka (K. Sand.), w borze sosnowym z *Abies*; V-VIII. **R**.

H. tabacina (Sow.: Fr.) Lév. — na uschniętej gałęzi wierzby: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), w podmokłych zaroślach; X. **R**.

Hypochniciellum molle (Fr.) Hjortst. — na pniaku drzewa iglastego (*Pinus*): las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), w lesie mieszanym; IX.

Inonotus dryadeus (Pers.: Fr.) Murrill — na pniu dębu: p. rez. Łęka (K. Sand.), na skraju lasu; VIII-XI. **V**.

I. radiatus (Sowerby: Fr.) P. Karst. — na kłodach i pniakach drzew liściastych: Żelazna k. Komarówki Podlaskiej i Kosyń (P. Lub.), Budy Głogowskie, Sól k. Biłgoraja i rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w lasach mieszanych i grądzie; VIII–XI.

I. rheades (Pers.) Bond. et Sing. — na kłodzie drzewa liściastego: las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), w lesie mieszanym; VIII. V.

Ischnoderma resinoseum (Schrad.: Fr.) P. Karst. — na pniu sosny: Hrubieszów (W. Lub.) i Wilcza Wola (K. Sand.), w lasach sosnowych; IX–X.

Laurilia sulcata (Burt) Pouzar — na spróchniałej gałęzi drzewa iglastego (*Pinus*): las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), w lesie mieszanym; IX.

Lentinellus cochleatus (Pers.: Fr.) P. Karst. — na pniakach oraz przy podstawie pni drzew liściastych (*Carpinus*): Dzierzkowice (W. Lub.), w lesie grabowym, Żabce k. Międzyrzecza (Podl.), Sobibór (P. Lub.), Pniówno k. Wierzbicy (W. Lub.), Olszanka k. Turobina i Tarnawa (Rozt.) oraz Budy Głogowskie (K. Sand.), w lasach mieszanych; VIII–X.

Onnia triquetra (Fr.) Imazeki — na pniakach drzew iglastych (*Pinus*): Dzierzkowice (W. Lub.), w lesie grabowym oraz w rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w borze mieszanym; IX–X. V.

Peniophora pini (Fr.) Boid. — na gałęziach sosny: Chmielów, Jadachy i Jeziórko (K. Sand.), w młodnikach i borach sosnowych; V–XI.

Phellinus ferruginosus (Schrad.: Fr.) Pat. — na opadłej gałęzi dębu: las „Ruda” k. Puław (W. Lub.), w lesie mieszanym; VII. R.

P. hartigii (Alb. et Schw.) Bond. — na pniach jodły: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze i Lipnica (K. Sand.), w borze sosnowym z *Abies*; VII–X. I.

Pseudocraterellus sinuosus (Fr.) Reid — gromadnie na brunatnej glebie: Obrowiec k. Hrubieszowa (W. Lub.), Olszanka, Ponikwy k. Turobina i Tarnawa (Rozt.) oraz Zaklików (K. Sand.), w borach mieszanych; VII–X.

Ramaria sanguinea (Pers.) Quéf. — na ziemi wśród liściastej ściółki: Olszanka k. Turobina (Rozt.), w grądzie z *Fagus*; VIII.

Sparassis crispa (Wulf.: Fr.) Fr. — u podstawy pni sosny: Bratkowice, Jadachy oraz rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w lesie mieszanym i sosnowym; IX–X. R.

Steccherinum fimbriatum (Pers.: Fr.) J. Erikss. — na hymenoforze owocników *Ganoderma lipsiense*: p. rez. Łęka (K. Sand.), w wilgotnym borze mieszanym; VIII. I.

Boletales

Boletus aereus Bull.: Fr. — pojedynczo, na ziemi: Sobibór (P. Lub.) i Kamionka (K. Sand.), w borach mieszanych; VIII.

Gomphidius roseus (L.) Fr. — na piaszczystej glebie: rez. Imielty Ług (K. Sand.), w lesie sosnowym; X. **R**.

Gyrodon lividus (Bull.: Fr.) Sacc. — na ziemi i na próchniejących pniakach, pod olchami: Uhrusk (W. Lub.) i Lipa k. Zaklikowa (K. Sand.), w wilgotnych lasach i zaroślach; IX. **R**.

Leccinum holopus (Rostk.) Watl. — na wilgotnej glebie w pobliżu brzoź: Uhrusk (W. Lub.) oraz p. rez. Łęka, rez. Szklarnia i Zaklików (K. Sand.), w wilgotnych borach sosnowych; VII–X. **V**.

L. melaneum (Smotl.) Pil. et Derm. — na ziemi w sąsiedztwie brzoź: Uhrusk (W. Lub.), w lesie liściastym; IX. **V**.

Strobilomyces strobilaceus (Scop.: Fr.) Berk. — na glebie brunatnej wytworzonej z lessu: Wierzchoniów k. Kazimierza Dolnego (W. Lub.), w lesie mieszanym; IX, leg. W. Warakomski. **I**.

Suillus grevillei (Klotzsch: Fr.) Sing. — pojedynczo, pod modrzewiami: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze oraz Lipa k. Zaklikowa (K. Sand.), w borach sosnowych; IX–X.

Agaricales

Agaricus dulcidulus Schultz. — wśród kęp mchu: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), w borze sosnowym z *Abies*; IX.

Agrocybe cylindracea (DC: Fr.) Mre. — na martwym drewnie topoli: Lublin, ul. Sowińskiego (W. Lub.), w mieszkaniu, na pieńku przyniesionym z parku; XII, leg. Z. Warakomska. **R**.

Amanita crocea (Quél.) Sing. — pojedynczo, na ziemi: Lublin — Dzielnica Akademicka (W. Lub.), w parku; VII.

A. eliae Quél. — wśród ściółki: rez. Lasy Janowskie (K. Sand.), w borze mieszanym; VII.

A. franchetii (Boud.) Fay. — wśród liściastej ściółki: rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w grądzie; IX.

Arrhenia spathulata (Fr.) Redhead — gromadnie na pędach mchu: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), na trawniku w pobliżu pomnika; IX–XI. **I**.

Baeospora myosura (Fr.: Fr.) Sing. — na szyszkach sosny: Jadachy (K. Sand.), w borze sosnowym; X.

Chrysomphalina strobodes (Berk. et Mont.) Clę. — na spróchniałym pniaku drzewa liściatego: rez. Szklarnia (K. Sand.), w wilgotnym borze mieszanym; V. **R**.

Collybia cookei (Bres.) J. D. Arnold — w kępie mchu: rez. Lasy Janowskie (K. Sand.), w *Abietetum polonicum*; IX.

C. tuberosa (Bull.: Fr.) Kumm. — na resztkach owocników grzybów, wśród mchu: Chmielów i Jadachy (K. Sand.), w borach sosnowych; X.

Cortinarius bolaris (Pers.: Fr.) Fr. — w kępach mchów: p. rez. Łęka oraz rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), w wilgotnych borach mieszanych; VIII–IX.

Entoloma rhodocylix (Lasch) Kummer — na humusie, wśród mchu: Chmielów (K. Sand.), w borze sosnowym; IX. **I**.

Hebeloma radicosum (Bull.: Fr.) Ricken — na silnie spróchniałym pniaku: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), w borze sosnowym; VII. **R**.

Hydropus atramentosus (Kalchbr.) Kotl. et Pouz. — na kłodzie jodły: p. rez. Łęka (K. Sand.), w lesie mieszanym; VII. **E**.

Lentinus adhaerens (Alb. et Schw.: Fr.) Fr. — na kłodzie jodły: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), w *Abietetum polonicum*; X. **R**.

L. suavissimus Fr. — na gałązkach *Salix aurita*: rez. Lasy Janowskie (K. Sand.), w zaroślach na skraju wilgotnej, śródleśnej łączki; VIII.

L. tigrinus (Bull.: Fr.) Fr. — na pniakach drzew liściastych (*Quercus*): Międzyrzec (Podl.), Kamienna Góra k. Wierzbicy (W. Lub.) oraz Zaklików (K. Sand.), w borach mieszanych i sosnowych; IV–VI. **I**.

Leucocortinarius bulbiger (Alb. et Schw.: Fr.) Sing. — w ściółce: Lipa k. Zaklikowa (K. Sand.), w borze sosnowym; VIII. **R**.

Leucopaxillus gentianeus (Quél.) Kotl. — wśród ściółki: p. rez. Łęka (K. Sand.), w borze mieszanym; VIII.

Macrolepiota mastoidea (Fr.) Sing. — wśród liściastej ściółki: rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w grądzie; IX–X.

Melanoleuca melaleuca (Pers.: Fr.) Mre. — wśród traw, przy śródleśnej drodze: leśn. Jadachy, oddz. 243 (K. Sand.), w borze sosnowym; X.

M. subalpina (Britz.) Brsky et Stangl. — wśród ściółki: leśn. Jeziórko, oddz. 191 (K. Sand.), w grądzie; IV.

Mycena adonis (Bull.: Fr.) S. F. Gray — na iglastej ściółce wśród torfowców: rez. Szklarnia (K. Sand.), w borze bagiennym; X. **R**.

Myxomphalia maura (Fr.) Hora — gromadnie, na wypalenisku: Chmielów, Jadachy (K. Sand.), w borach sosnowych; IX–X. **I**.

Phyllotopsis nidulans (Pers.: Fr.) Sing. — na kłodzie sosny: Zaklików (K. Sand.), w lesie mieszanym; X. **E**.

Rhodocybe parilis (Fr.) Sing. — wśród traw: rez. Lasy Janowskie (K. Sand.), na śródleśnej polanie; VII.

R. popinalis (Fr.) Sing. — wśród traw: rez. Lasy Janowskie — Porytowe Wzgórze (K. Sand.), na śródleśnej polanie; IX. V.

Sarcomyxa serotina (Schrad.: Fr.) P. Karst. — na drewnie drzew liściastych; Żabce k. Międzyrzecza (Podl.), Obrowiec k. Hrubieszowa (W. Lub.) i Zaklików (K. Sand.), w borach mieszanych i sosnowych; IX–X.

Stropharia squamosa (Pers.: Fr.) Quéf. — wśród liściastej ściółki: Olszanka k. Turobina (Rozt.), w grądzie; X. I.

Volvariella gloiocephala (DC: Fr.) Boekhout et Enderle — na próchnicznej glebie: Lublin, Park Akademicki i Puławy — Włostowice, w lessowym wąwozie (W. Lub.); VII.

Russulales

Lactarius glycosmus Fr. — na piaszczystej glebie, w wilgotnym obniżeniu, pod brzozą: Ocice k. Tarnobrzegu (K. Sand.), na skraju lasu sosnowego; X.

Russula cavipes Britz. (ss. Heim) — wśród ściółki, w sąsiedztwie świerka: rez. Las Klasztorny k. Leżajska (K. Sand.), w borze mieszanym; IX.

Nidulariales

Nidularia farcta (Roth.: Pers.) Fr. — na gałązkach sosny leżących na wypalenisku: Bukowa Góra k. Zwierzyńca (Rozt.) oraz Jadachy (K. Sand.), w borze sosnowym; IX. R.

Lycoperdales

Langermannia gigantea (Batsch: Pers.) Rostk. — wśród traw: Kamienna Góra k. Wierzbicy (W. Lub.) oraz Sandomierz (W. Sand.), na przydrożu; IX.

PODSUMOWANIE

Przedstawione w wykazie grzyby (72) należą do rzadko spotykanych gatunków. Podano ich nowe w tej części kraju stanowiska.

Niektóre gatunki (16) odnotowane zostały tu po raz pierwszy, a inne (12) znalezione zostały ponownie po około 100 latach (tab. 1).

Wiele spośród zamieszczonych gatunków (38) znajduje się na liście grzybów zagrożonych w Polsce. Należą one do czterech kategorii zagrożenia: E — 3;

V — 11; **R** — 15 i **I** — 9. Przynależność gatunków do określonej kategorii podano w wykazie przy ich opisie.

Tab. 1. Nowe (A) i odnalezione ponownie po około 100 latach (B) gatunki *macromycetes* w południowo-wschodniej Polsce

New (A) and found again after 100 years (B) *macromycetes* species in south-eastern Poland

A	B
<i>Agrocybe cylindracea</i>	<i>Albatrellus ovinus</i>
<i>Amanita crocea</i>	<i>Arrhenia spathulata</i>
<i>Amanita eliae</i>	<i>Cortinarius bolaris</i>
<i>Amanita franchetii</i>	<i>Grandinia spathulata</i>
<i>Gyrodon lividus</i>	<i>Lentinus suavissimus</i>
<i>Hebeloma radicosum</i>	<i>Melanoleuca melaleuca</i>
<i>Hydnellum conrescens</i>	<i>Mycena adonis</i>
<i>Hypochniciellum molle</i>	<i>Myxomphalia maura</i>
<i>Inonotus dryadeus</i>	<i>Nidularia farcta</i>
<i>Laurilia sulcata</i>	<i>Onnia triqueter</i>
<i>Leccinum melaneum</i>	<i>Peniophora pini</i>
<i>Melanoleuca subalpina</i>	<i>Rhodocybe popinalis</i>
<i>Ramaria sanguinea</i>	
<i>Rhodocybe parilis</i>	
<i>Russula cavipes</i>	
<i>Steccherinum fimbriatum</i>	

W artykule przedstawiono także, nowe dla tej części kraju, stanowiska 5 gatunków objętych ochroną prawną (*Hericium clathroides*, *H. flagellum*, *Langermannia gigantea*, *Sparassis crispa*, *Strobilomyces strobilaceus*).

PIŚMIENNICTWO

- Breitenbach J., Kränzlin F.: Pilze der Schweiz. 1. Mykologia, Luzern 1981.
- Breitenbach J., Kränzlin F.: Pilze der Schweiz. 2. Mykologia, Luzern 1986.
- Breitenbach J., Kränzlin F.: Pilze der Schweiz. 3. Mykologia, Luzern 1991.
- Breitenbach J., Kränzlin F.: Pilze der Schweiz. 4. Mykologia, Luzern 1995.
- Gumińska B., Wojewoda W.: Grzyby i ich oznaczanie. PWRiL, Warszawa 1985.
- Jülich W.: Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora, 2b(1). G. Fischer, Stuttgart-New York 1984.
- Moser M.: Die Röhrlinge und Blätterpilze. Kleine Kryptogamenflora, 2b(2). G. Fischer, Jena 1983.
- Wojewoda W., Ławrynowicz M.: Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce. [w:] Lista roślin zagrożonych w Polsce. PAN, Kraków 1992.

SUMMARY

The authors of the article give new stands of 72 *macromycetes* fungi species gathered within the recent years in various regions of south-eastern Poland. The listed fungi are mostly rarely met species recorded at unnumerous stands. Many of them are considered to be dying out and liable to extinction.

Among the fungi mentioned on the list the following species deserve attention: *Albatrellus ovinus* (Schaeff.: Fr.) Kotl. et Pouz., *Amanita crocea* (Quél.) Sing., *Cortinarius bolaris* (Pers.: Fr.) Fr., *Gyrodon lividus* (Bull.: Fr.) Sacc., *Hydnellum concrescens* (Pers. ex Schw.) Banker, *Ramaria sanguinea* (Pers.) Quél., *Steccherinum fimbriatum* (Pers.: Fr.) J. Erikss. and others listed in Table 1. These species have either so far been unrecorded from the macroregion of central-eastern Poland or, were collected again after dozens of years.

